

POSTPARTUM DÖNEMDE BİR KADININ BEBEĞİNE VERDİĞİ BAKIMIN MADELEINE LEININGER'E GÖRE KÜLTÜREL DEĞERLENDİRİLMESİ

Seda KARAÇAY YIKAR

Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, sedakrcyyikar@gmail.com, Adana/Türkiye, 0000-0003-1885-5376

Melike Nur SÖNMEZ

Araştırma Görevlisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, smelike125@gmail.com, Tokat/Türkiye, 0009-0005-3444-1036

Öz

Nitel desende hazırlanan olgunun amacını postpartum dönemdeki kadının bebeğine verdiği bakımın Leininger Gündoğumu Modeli ile değerlendirilerek kültürel yeterli hemşirelik bakımının sonuçlarına dikkat çekmek oluşturmaktadır. Bakım sürecinde Leininger'in Gündoğumu Modeli kapsamında yer alan kültürel bakımı koruma, kültürel bakımda anlaşma ve kültürel bakımı yeniden yapılandırma olmak üzere üç temel yaklaşım kullanıldı. Olgu olarak 22 yaşında, Suriye uyruklu, Türkçe konuşup anlayabilen, gravida 3, sezaryen sonrası yara yeri enfeksiyonuyla kadın doğum servisinde takipli kadın hasta belirlendi. Kadına postpartum dönemde bakım veren hemşire ilk değerlendirmesini gerçekleştirerek modelin 1. modu doğrultusunda kadını yargılanmadan kültürüne yönelik gerçekleştirdiği kundaklama, göze sürme çekme ve el bileğine ip bağlamaktan oluşan uygulamaları yapmasına izin verildi. 2. moda göre kadına bu uygulamaları ne amaçla yaptığı soruldu. Hemşire tarafından uygulamaların bebekte oluşturabileceği zararlar üzerine konuşuldu. 3. moda göre ise kültürel temeller üzerine dayandırılmış bebek için kadın tarafından gerçekleştirilen uygulamalar gelenekleri yadınanmadan, kadına karşı yargılama oluşturulmadan düzenlendi. Modele dayalı olarak verilen postpartum bakım, kadının kültürüne özgü uygulamalarının güvenli bakım ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılmasını sağlamış; bakım sürecinde anneye hemşire arasındaki etkileşimi güçlendirmiş, annenin önerilen bakım uygulamalarını kabul edilebilir bulmasına katkıda bulunmuş ve bebeğin sağlığını olumsuz etkileyebilecek uygulamaların önlenmesine olanak sağladı. Bu bulgular, kültürel yeterli hemşirelik bakımının postpartum dönemde güvenli ve etkili bakım sunumunu desteklediğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Postpartum Dönem, Kadın, Madeleine Leininger, Bakım, Hemşire

CULTURAL EVALUATION OF A MOTHER'S CARE FOR HER BABY IN THE POSTPARTUM PERIOD ACCORDING TO MADELEINE LEININGER

Abstract

The purpose of the qualitative study is to highlight the results of culturally adequate nursing care by evaluating the care provided by women to their babies in the postpartum period using Leininger's Sunrise Model. Three basic approaches within Leininger's Sunrise Model were used in the care process: preserving cultural care, agreeing on cultural care, and restructuring cultural care. The case study involved a 22-year-old Syrian woman who could speak and understand Turkish, gravida 3, who was followed up in the obstetrics ward with a cesarean section wound infection. The nurse providing care to the woman in the postpartum period conducted her initial assessment and, in line with the first mode of the model, allowed the woman to perform practices related to her culture without judgment, including swaddling, applying kohl to the eyes, and tying a string around the wrist. According to the second mode, the woman was asked why she performed these practices. The nurse discussed the potential harm these practices could cause to the baby. In accordance with the third mode, the practices performed by the woman for the baby, based on cultural foundations, were organized without judging the woman or her traditions. Model-based postpartum care ensured that practices specific to the woman's culture were restructured in line with safe care principles; it strengthened the interaction between the mother and nurse during the care process, contributed to the mother finding the recommended care practices acceptable, and enabled the prevention of practices that could negatively affect the baby's health. These findings demonstrate that culturally competent nursing care supports the provision of safe and effective care during the postpartum period.

Key words: Postpartum Period, Woman, Madeleine Leininger, Care, Nurse

1. GİRİŞ

Bakım kavramı, bireyin sağlığının korunması ve sürdürülmesi amacıyla gereksinimlerinin karşılanmasını içeren çok boyutlu bir süreçtir (1-3). Yaşamın başlangıcından sonuna kadar devam eden bu süreç, insanı merkeze alan hemşirelik mesleğinin temelini oluşturmaktadır (4). Hemşirelik bakımının amacı yalnızca hastalıkları önlemek ya da tedavi etmek değil; bireyin fiziksel, psikolojik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini bütüncül bir yaklaşımla karşılamaktır (5).

Kadın yaşam döngüsünün önemli bir evresi olan postpartum dönem, fizyolojik iyileşmenin yanı sıra ebeveynliğe geçişin yaşandığı, yeni rollerin benimsendiği ve bakım gereksinimlerinin arttığı bir süreçtir (6,7). Bu dönemde kadın, hem kendi sağlığından hem de yenidoğanın bakımından sorumludur. Yenidoğanların bağışıklık sisteminin henüz gelişmemiş olması, annelerin bakım uygulamalarına daha fazla önem vermesine neden olmaktadır (8). Bu bağlamda, annelerin doğum sonu dönemde kültürel inançları doğrultusunda çeşitli geleneksel bakım uygulamalarına başvurdukları bildirilmektedir (9,10).

Türkiye’de doğum sonu dönemde uygulanan geleneksel bakım uygulamalarını inceleyen çalışmalarda, kültürel ve bölgesel farklılıklar olmakla birlikte bu uygulamaların yaygın biçimde sürdürüldüğü gösterilmiştir (11-13). Demir ve arkadaşlarının Türkiye’de 2011–2021 yılları arasında yayımlanan çalışmaları kapsayan sistematik derlemesinde, doğum sonu bakımda geleneksel uygulamaların önemli bir yer tuttuğu ve bölgelere göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir (14). Benzer bulgular farklı ülkelerde yürütülen çalışmalarda da rapor edilmekte; postpartum dönemde kültürel uygulamaların evrensel bir olgu olduğu vurgulanmaktadır (15-17).

Kültür; bireyin inançlarını, değerlerini ve davranışlarını şekillendiren dinamik bir yapıdır ve bakım algısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (18). Bu durum, sağlık profesyonellerinin kültürel farklılıkları dikkate alarak bakım sunmasını gerekli kılmaktadır. Kültürel çeşitliliğin artmasıyla birlikte, bireylerin kültürel değerleriyle uyumlu bakım sunmayı amaçlayan **Kültürlerarası (Transkültürel) Hemşirelik** yaklaşımı gelişmiştir (19, 20). Transkültürel hemşirelik, kültürel farklılıkların bakım sürecine entegre edilmesini ve bakım kalitesinin artırılmasını hedeflemektedir (21).

Bu yaklaşımın kurucusu olan **Madeleine Leininger**, bakım kavramını hemşireliğin özü olarak tanımlamış ve hemşirelik ile bakımın ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade etmiştir (22). Leininger’in Kültüre Özgü Bakım Kuramı, bakımın kültürel farklılıklar ve evrensellik temelinde değerlendirilmesini savunmakta; bireyin kültürel değerlerinin anlaşılmasının etkili ve güvenli bakım sunumu için gerekli olduğunu vurgulamaktadır (23, 24). Kuram, kültürel olarak anlamlı bakımın sürdürülmesi, uyumlaştırılması ya da yeniden yapılandırılması yoluyla sağlık çıktılarının iyileştirilebileceğini ileri sürmektedir (25).

Postpartum dönemde bakım sunan sağlık profesyonellerinin, toplumun kültürel özelliklerini ve geleneksel bakım uygulamalarını tanıması anne ve bebek sağlığının korunması açısından önem taşımaktadır (26). Kanıta dayalı uygulamaları esas alan hemşirelik bakımında, kültürel yeterliliğin sağlanması bakım kalitesini artıran temel unsurlardan biridir (27). Bu çalışmada, Leininger’in kültüre özgü bakım modeli doğrultusunda postpartum dönemde sunulan bakımın değerlendirilmesi ve kültürel açıdan güvenli bakım uygulamalarının yapılandırılması amaçlanmıştır.

2. DOĞUM SONU DÖNEMDE KÜLTÜREL UYGULAMALAR

Toplumun temelini oluşturan kadın; gelecek nesillerin yetiştirilmesinde en etken role sahip aile üyesidir. Kadınların çocuk bakım süreçleri kültürel izler taşır ve bu bağlamda kültürel uygulamaları en fazla kullanan gruptur. Kadın hem kendi sağlığı hem de yetiştirdiği çocuğun

sağlığını yükseltmek için etkisinde bulunduğu kültürün gelenek, görenek, değer ve inanç gibi pek çok sisteminin etkisi ile oluşturduğu uygulamaları doğru, eksik veya yanlış durumunu değerlendirmeksizin kullanarak kuşaklar boyu bakıma yönelik kültürel aktarımlarını sürdürmektedir (17, 28).

Postpartum dönemde kadınlar, kendi sağlıklarını ve yenidoğanın iyilik halini korumak amacıyla kültürlerinde yer alan geleneksel bakım uygulamalarına başvurabilmektedir. Anneler arasında deneyim paylaşımı, bu uygulamaların benimsenmesi ve devamlılığında etkili bir rol oynamaktadır (7, 15). Literatürde, doğum sonu dönemin anne ve bebek sağlığı açısından hassas bir süreç olması nedeniyle kültürel uygulamalara yönelimin arttığı bildirilmektedir (28).

Geleneksel uygulamaların kullanımında; bilgi ve deneyim düzeyi, sosyal çevrenin etkisi, kültürel beklentiler ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan güçlükler belirleyici olmaktadır (19). Özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplarda yer alan kadınların sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştıkları engeller nedeniyle geleneksel bakım uygulamalarını daha sık kullandıkları belirtilmektedir (8).

Anne ve çocuk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, kadın sağlığının güçlendirilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle doğum sonu dönemde sunulan sağlık hizmetlerinin kadınların kültürel bakım uygulamalarını dikkate alan, yargılayıcı olmayan ve kanıta dayalı yaklaşımlar doğrultusunda yapılandırılması önem taşımaktadır (20). Kültürel açıdan duyarlı bakımın, postpartum dönemde bakım kalitesini ve sağlık çıktıları iyileştirdiği vurgulanmaktadır (25).

3. MADELEINE LEININGER'IN HEMŞİRELİKTE GÜNDOĞUMU MODELİ

Kavramlara anlam kazandıran kuramlar, çok yönlü düşünmeyi sağlayan sistemli olgulardır. Modeller ise, kuramlar ve onların arasındaki ilişkiler hakkındaki düşünceleri kolaylaştırmada veya araştırma sürecini ayrıntılı planlamada yararlanılan fiziksel veya sembolik fikirlerdir (15). Model ve kuramların kullanılmasıyla eğitim ve bakımın kalitesinin artırılması sağlanmış, bütüncül bakımı esas alan uygulamaların geliştirilmesine rehberlik edilmiştir (16).

Gündoğumu Modeli'nde bireye sunulan bakımda kullanılacak olan 3 mod belirlenmiştir (17). Modlar hemşirelere farklı kültürel değerlere sahip bireylere sunulan bakımın yeterlilik düzeyini arttırmada fayda sağlar.

Postpartum dönemde Gündoğumu Modeli'nin bakım modları, annenin ve yenidoğanın bakımına ilişkin kültürel uygulamaların değerlendirilmesine olanak sağlar. Zararlı olmayan kültürel uygulamaların sürdürülmesi, sağlık açısından risk oluşturabilecek uygulamaların ise yargılayıcı olmayan bir yaklaşımla uyumlaştırılması ya da yeniden yapılandırılması bu modelin postpartum bakımda etkin biçimde kullanılmasını sağlamaktadır (25). Bu yönüyle Gündoğumu Modeli, doğum sonu dönemde kültürel açıdan yeterli ve birey merkezli bakım sunulmasına rehberlik eden uygun bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (15).

4. YÖNTEM

Bu çalışmada Leininger'in kültüre özgü bakım modeli doğrultusunda postpartum dönemde sunulan bakımın değerlendirilmesi ve kültürel açıdan güvenli bakım uygulamalarının yapılandırılması amaçlanmıştır.

4.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın modeli nitel desende oluşturulan bir olgu sunumudur. Olgu sunumu; bir hastanın tıbbi tanısını içeren, uygulanan yaklaşımlara yer veren, gerçek olayların aktarıldığı, eğitim amaçlı kullanılmak üzere ayrıntılı anlatımları da içerebilen metinlerden oluşmaktadır (19). Modelde bireye sunulan bakımda kullanılacak olan 3 mod; kültürel bakımı koruma/ sürdürme, kültürel bakımda anlaşma/ uzlaşmaya varma, kültürel bakımı yeniden yapılandırma/ yeniden modelleme modlarıdır. Kadının bebeğine verdiği bakım bu modlara göre değerlendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Çalışma Adana ilinde yer alan bir hastanede 11.06.2024-30.06.2024 tarihleri arasında yürütülmüştür.

4.3. Olgunun Tanımı

Olgudan alınan bilgilerin özeti aşağıda yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Olguya Ait Bilgiler

Değişken	Bilgi
İsim	F. A.
Yaş	22
Cinsiyet	Kadın
Medeni Durum	Evli
Eğitim Durumu	Okuryazar
Meslek	Ev Hanımı
Tıbbi Tanısı	Yara Yeri Enfeksiyonu (Sezaryen Ameliyatı Sonrası)
Hastaneye Yatış Tarihi	11.06.2024
Hastanın Değerlendirildiği Klinik ve Tarih	Kadın Doğum Servis 6/ 15.06.2024
Vücut Sıcaklığı	36,7°C
Nabız	92 atım/dk
Kan Basıncı	126/74 mmHg
Solunum Sayısı	20/dk

* dk: dakika

* mmHg: milimetre cıva

Olgu vakası olarak çalışmaya katılmayı kabul eden hasta F. A. Suriye doğumludur. Ana dili Arapçadır. Eğitim düzeyi okuryazardır. Yaklaşık 6 yıldır Adana ilinde yaşamaktadır. Bu sebeple iletişimi sürdürebilecek düzeyde Türkçe konuşmakta ve anlayabilmektedir. Hastamıza hastane sürecinde kendi kültürlerine özgü geleneksel ve kültürel uygulamaları yerine getirmeye dikkat eden annesi refakat etmektedir. Hastanın annesi 46 yaşındadır ve 5 çocuk annesidir.

Obstetrik öyküsü değerlendirilen hastanın üç gebelik geçirdiği, bir abortus geçmişi ve iki de yaşayan çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Hastanın gebelikleri göç ettikten sonra Türkiye’ de bulunduğu sürede yaşanmıştır. Abortus 4 yıl önce yaşamış olup yaşayan çocuğu 3 yaşındadır. 02.06.2024 tarihinde 39+2 haftalık gebe iken kanama şikayeti ile acile başvuran F. A.’nın

değerlendirilmesi yapılmıştır. Muayene sonrası doğum eyleminin başladığı ve bir önceki doğum şeklinin sezaryen olması sebebiyle hasta acil sezaryene alınarak doğumu gerçekleştirilmiştir. Sezaryen sonrası doğum sonu bakım hizmetini de aynı hastanenin kadın doğum servisinde almıştır. Post op 2. gün 48 saati dolan hasta hastaneden taburcu edilmiştir. Taburcu olduktan 1 hafta sonra yara yerinde akıntı olması sebebiyle acile yeniden başvurmuştur. Alınan anamnez, yapılan muayene ve tetkikler sonrasında “Yara yeri enfeksiyonu” tanısıyla hastanın tekrar kadın doğum servisine yatışı yapılmıştır. Hasta ile servis yatışında tanışılarak gerekli olan hemşirelik bakımları sunulmuştur. Hemşirelik bakımı sunulurken bakım veren hemşire tarafından annenin yanında bebek yatağında bulunan bebeğin neredeyse hiç hareket edemeyecek şekilde sıkıca kundaklanmış ve göz içlerine de siyah bir boya ile sürme çekili olduğu fark edilmiştir. Hemşire kundak içindeki bebeğin sıkı bir biçimde sarılmasını elle kontrol etmek için bebeğe yaklaştığında ise el bileğine de sarı bir ipin bağlı olduğu görülmüştür. Kadının yaptığı uygulamalar değerlendirildiğinde Türkiye’de yaşayan farklı kültürden bir hasta olması dolayısıyla; Leininger’in “Kültürlerarası Hemşirelik ve Kültür Bakım Kuramı” doğrultusunda kullanılan Gündoğumu Modeli ile kültürel değerlendirilmesinin yapılması kararı alınmıştır ve uygulanmıştır. Bu olgu sunumu M. Leininger’in Kültürel Yeterlilik Yaklaşımı modlarına göre ele alınarak değerlendirilmiştir.

4.4. Veri Toplama Süreci

Olguya ilişkin veriler, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak **görüşme, gözlem ve doküman incelemesi** teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Verilerin toplanması 4 aşamada yürütülmüştür. Veri toplama süreci, postpartum dönemde hastanede yatışı bulunan kadın ile birebir yürütülmüş ve tüm görüşmeler aynı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşama (postpartum 9. gün): Hastanın “yara yeri enfeksiyonu” tanısı ile kadın doğum servisine yeniden yatışı sonrasında ilk görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede kadının sosyodemografik özellikleri, obstetrik öyküsü ve postpartum ilk haftaya ilişkin deneyimleri ele alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilen görüşme yaklaşık **30–35 dakika** sürmüştür.

İkinci aşama (postpartum 14. gün): İkinci görüşmede, annenin yenidoğan bakımına ilişkin kültürel uygulamaları, bu uygulamaların kaynağı ve anlamı ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Görüşme yüz yüze yapılmış ve yaklaşık **25–30 dakika** sürmüştür. Aynı zamanda annenin yenidoğan bakımına yönelik uygulamaları **doğal ortamında gözlemlenmiş** ve gözlem bulguları araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Üçüncü aşama (postpartum 16. gün): Üçüncü görüşmede, hemşirelik bakımının ardından annenin yenidoğan bakım uygulamalarında meydana gelen değişimler ile annenin bu sürece ilişkin deneyimleri değerlendirilmiştir. Bu görüşme, bakım modları doğrultusunda yapılan yönlendirmelerin etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş ve yaklaşık **20–25 dakika** sürmüştür.

Dördüncü aşama (izlem süreci): Son aşamada, annenin bakım uygulamalarının sürekliliği ve kültürel bakım modlarına uyumu değerlendirilmiştir. Bu aşamada, hastaya ait tıbbi kayıtlar ve hemşirelik bakım notları **doküman incelemesi** yöntemiyle incelenmiş; elde edilen bulgular önceki görüşme ve gözlem verileri ile birlikte ele alınmıştır.

Tüm görüşmeler sırasında elde edilen veriler araştırmacı tarafından **yazılı notlar** şeklinde kaydedilmiştir. **Leininger’in Gündoğumu Modeli kapsamında tanımlanan üç bakım modu** doğrultusunda sistematik olarak analiz edilmiştir.

4.5. Etik Onay

Bu olguda çalışmaya başlamadan önce hastadan yazılı/sözlü onam alınmıştır.

5. BULGULAR

Leininger'ın "Kültürlerarası Hemşirelik ve Kültür Bakım Kuramı" doğrultusunda kullanılan Gündoğumu Modeli ile kültürel değerlendirilmesinin yapılması kararı alınan hastaya kendi kültürüne göre yapmış olduğu uygulamanın değerlendirileceğine söylenmiştir ve model doğrultusunda modlar uygulanmıştır.

5.1. 1. Mod: Kültürel Bakımı Koruma/ Sürdürme

Moda göre hemşire annenin kültürüne yönelik gerçekleştirdiği sıkı kundaklama, göze sürme çekme ve el bileğine ip bağlamaktan oluşan uygulamaları yapıyor olmasına fırsat tanır. Moda göre kültürel anlamda kişinin değerlerine ve inançlarına yönelik önyargılar ve yanlış anlaşılmalardan kaçınmak için kültürel uygulamaları ve inançları reddedilmeyerek, herhangi bir zorunluluk ortamı oluşturulmaması önemlidir. Kültürel olarak uyumlu uygulamalar geliştirmek için hastanın değerleri, inançları, normları, gelenekleri ve uygulamaları hakkında bilgi edinilir. Hastanın doğup büyüdüğü kültüre göre misafir bebeğin sıkıca kundaklanma, göz içlerine siyah kozmetik kalemleri ile sürme çekilmesi ve el bileğine de sarı ip bağlamalarının sebebi sorularak anlaşılmaya çalışılır. Bu süreçte annenin bakım uygulamaları değerlendirilirken ötekileştirici ya da eleştirel tutumlardan kaçınılmış, mesleki etik ilkeler doğrultusunda profesyonel bir yaklaşım benimsenmiştir. Hemşirelik bakımında, bazı uygulamalar bilimsel açıdan uygun görülmesi dahi, bu uygulamaların bireyin kültürel bağlamında anlam taşıdığı dikkate alınarak iletişim sürdürülmüş ve kültürel duyarlılık esas alınmıştır. Annenin davranışlarında değişikliğe gitmek istememesine yönelik söylemlerine de hazırlıklı olunmalıdır. Eğer anne bu aşamada değişikliğe gitmek istemez ve uygulamayı kültürüne göre vazgeçilmez olarak değerlendirirse, hemşirelik bakım süreci sonlandırılmamakta; kültürel değerlendirme sürdürülerek diğer bakım modları eş zamanlı ya da ardışık biçimde ele alınabilmektedir. Leininger'in Gündoğumu Modeli'nde bakım modları birbirini dışlayan aşamalar olarak değil, bireyin gereksinimleri doğrultusunda birlikte kullanılabilen dinamik süreçler olarak tanımlanmaktadır.

5.2. 2. Mod: Kültürel Bakımda Anlaşma/ Uzlaşmaya Varma

Hemşire tarafından anneye, bebeğe uygulanan sıkı kundaklama, göze sürme çekme ve el bileğine sarı ip bağlama uygulamalarının gerekçeleri sorulmuştur. Anne; sıkı kundaklamanın bebeği sıcak tutarak daha rahat uyumasını sağladığına, kendine zarar vermesini ve vücut gelişiminde şekil bozukluklarını önlediğine; göze sürme çekmenin görmeyi güçlendirdiğine, çapaklanmayı azalttığına ve estetik amaç taşıdığına; sarı ip bağlamanın ise doğum sonrası dönemde sarılığa karşı koruyucu olduğuna inanıldığını ifade etmiştir.

Annenin açıklamaları yargılayıcı olmayan bir yaklaşımla dinlendikten sonra hemşire tarafından bu uygulamaların olası riskleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Sıkı kundaklamanın hareket kısıtlılığı, gelişimsel kalça çıkığı ve ısı artışı gibi sorunlara yol açabileceği; sürme kullanımının göz enfeksiyonu ve alerjik reaksiyon riskini artırabileceği; sarı ipin ise sarılığın fark edilmesini geciktirebileceği ve cilt bütünlüğüne zarar verebileceği açıklanmıştır.

Refakatçi anne, bu uygulamaları geçmişte de kullandığını ve olumsuz bir durumla karşılaşmadığını belirtmiş; hemşire ise risklerin her bireyde görülmeyebileceğini ancak olasılığının bulunduğunu vurgulamıştır. Yapılan bilgilendirme ve karşılıklı görüşmeler sonucunda anne ve refakatçi bebeğe zarar verme riski taşıyan uygulamaları sürdürmemeyi kabul etmiş ve hemşire ile kültürel bakımda uzlaşma sağlanmıştır.

5.3. 3. Mod: Kültürel Bakımı Yeniden Yapılandırma/ Yeniden Modelleme

Üçüncü mod kapsamında bakım, yalnızca kültürel gerekçeler temel alınarak değil; **kllinik riskler, kanıta dayalı bilgiler ve güncel bakım önerileri** doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır (29, 30, 31, 32). Hasta ve hemşire uygulamalarla ilgili birbirlerini karşılıklı olarak dinlemiştir. Hemşire tarafından annenin eğitim durumu da göz önüne alınarak bakıma yönelik gerçekleştirilen kültürel uygulamaların yeniden şekillendirilmesi sağlanmıştır. Modlara göre hasta ve refakatçisiyle beraber bakım yeniden yapılandırılmış. Yapılandırılmış bakım doğrultusunda;

-Sıkı kundak yerine, bebeğin kendisini daha rahat hareket ettirebileceği yarım kundak yapılması konusunda ortak karara varılmıştır. Bebeğin sıkı şekilde yapılmış kundağı açılarak, hemşire ve annenin işbirliği ile daha gevşek olacak şekilde yarım kundağa dönüştürülmüştür. Hemşire tarafından gevşetilmiş kundak uygulamasının kadın ve refakatçisi tarafından yeniden yapılması istenmiştir.

-Göz içine siyah kalemle sürme çekme uygulamasının bebeğin gözüne, cildine olabilecek zararlı etkisinden dolayı anne bu gibi işlemlerin bebek yetişkin birey olduktan sonra kendisi dilerse yapması kararına varmıştır. Bu doğrultuda karar veren hasta hemşire yönlendirmesi ile ellerini el yıkama adımlarını dikkate alarak yıkar. Kaynatıldıktan sonra soğutulmuş su ve steril gazlı bez ile bebeğin gözleri temizlenir. Sonraki zamanlarda da bebeğin göz temizliği için bakımını ılık su ve temiz bir spançla içten dışa doğru yapabileceği anlatılmıştır.

-Annenin inançları doğrultusunda bebeğin bileğine bağlamış olduğu sarı ip bebeğin cildine sürtünme ile zarar vermemesi için kesilmiştir. İnançları doğrultusunda ipin bebeğin elinde ya da yanında olmasının inancı açısından bir farklılık yaratmadığı sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda inançlarına saygı duyularak ip bebeğin yastığının altına koyulmuştur.

Kültürel temellere dayalı olarak annenin bebek bakımında uyguladığı geleneksel yaklaşımlar, annenin değerleri yadırganmadan ve yargılayıcı bir tutum sergilenmeden, modele uygun bakım modları çerçevesinde değerlendirilmiş ve yeniden yapılandırılmıştır. Bu süreçte hemşire–anne iş birliği güçlenmiş, kültürel olarak duyarlı ve güvenli bakım uygulamalarının sürdürülmesi sağlanmış; annenin bakım sürecine aktif katılımı, bakımın kabul edilebilirliği ve güvenli bakım çıktıları desteklenmiştir.

6. TARTIŞMA

Bu olgu sunumunda, Madeleine Leininger'in Gündoğumu Modeli doğrultusunda planlanan doğum sonu bakımın, Suriyeli sığınmacı bir annenin kendi kültürel özellikleriyle uyumlu, güvenli ve etkili bakım uygulamalarını desteklediği görülmüştür. Bulgular, kültüre duyarlı ve model temelli bakım yaklaşımının annenin bakım sürecine aktif katılımını artırdığını ve yenidoğan bakımına ilişkin risklerin erken dönemde belirlenmesine katkı sağladığını göstermektedir.

Doğum sonu dönem, anne ve yenidoğan sağlığı açısından kritik bir süreçtir ve bu dönemde sunulan bakımın niteliği, enfeksiyon, emzirme sorunları ve öz bakım yetersizlikleri gibi komplikasyonların önlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır (8, 33). Olgumuzda annenin servise yeniden yatış nedeninin yara yeri enfeksiyonu olması, doğum sonu bakımın sürekliliği ve bireyselleştirilmiş biçimde planlanmasının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca annenin eğitim düzeyinin okuryazar olması, sağlık okuryazarlığının sınırlı olabileceğini ve yenidoğan bakımında yanlış ya da eksik uygulamalara yönelme riskini artırabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, bireysel özelliklerin kültürel faktörlerle birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (34). Gündoğumu Modeli doğrultusunda sunulan bakımda, annenin kültürel olarak benimsediği doğum sonu ve yenidoğan bakım uygulamaları güvenlik açısından değerlendirilmiş; anne ve bebek sağlığı açısından risk oluşturabilecek uygulamalar yeniden yapılandırılarak güvenli alternatifler sunulmuştur. Leininger'in kültürel bakımın korunması, uyarlanması ve yeniden yapılandırılması

ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilen bu yaklaşım, annenin bakım sürecine uyumunu ve verilen eğitimin kabul edilebilirliğini artırmıştır (35).

Literatürde, göçmen ve sığınmacı kadınların doğum sonu dönemde dil engelleri, kültürel farklılıklar ve sağlık sistemine uyum güçlükleri nedeniyle bakım hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları bildirilmektedir (36, 37). Kültürel değerlere duyarlı bakım sunulmadığında, geleneksel uygulamaların sorgulanmadan sürdürülmesi anne ve yenidoğan sağlığı açısından risk oluşturabilmektedir. Buna karşılık, kültürel değerlendirmeye dayalı bakım yaklaşımlarının postpartum dönemde bakım kalitesini, anne memnuniyetini ve bakım sonuçlarını olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır (33). Modele dayalı yapılan güncel çalışmalar, kültüre duyarlı hemşirelik bakımının postpartum dönemde anne-bebek etkileşimini güçlendirdiğini, annenin öz bakım ve yenidoğan bakımına yönelik bilgi ve farkındalığını artırdığını göstermektedir (38, 39). Bu bağlamda kültürün bakıma entegre edilmesi, hemşirenin bireyi yalnızca biyolojik değil, psikososyal ve kültürel boyutlarıyla birlikte değerlendirerek bütüncül bakım sunmasına olanak sağlamaktadır.

Bu olgu sunumu, doğum sonu dönemde göçmen bir annenin bakımında Gündoğumu Modeli'nin kullanımına ilişkin sınırlı sayıdaki çalışmaya katkı sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, kültüre duyarlı ve model temelli hemşirelik bakımının anne ve yenidoğan sağlığını desteklemede etkili bir yaklaşım olduğunu göstermekte; klinik uygulamalarda kültürel değerlendirmeye dayalı bakım modellerinin yaygınlaştırılmasının önemini ortaya koymaktadır.

7. SONUÇ

Modelin kullanımı, annenin bakım sürecine aktif katılımını destekleyerek kültürel değerlere saygı ile anne ve bebek güvenliği arasında bir denge sağlamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda postpartum bakımda kültürel farklılıkların göz ardı edilmesinin bakım kalitesini olumsuz etkileyebileceğini; buna karşılık kültürel yeterliliğe dayalı hemşirelik yaklaşımlarının bakımın kabul edilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini artırdığını göstermektedir. Hemşireler için temel mesaj, kültürel uygulamaların doğrudan reddedilmesi yerine klinik kanıtlar ışığında değerlendirilmesi ve gerektiğinde kültürel olarak uyumlandırılarak yeniden yapılandırılmasıdır. Gelecek çalışmalarda, Gündoğumu Modeli'nin farklı kültürel gruplardan postpartum kadınlarda daha geniş örneklemelerle değerlendirilmesi, anne ve yenidoğan bakım sonuçlarına etkisinin nicel ve nitel yöntemlerle incelenmesi önerilmektedir. Bu tür çalışmaların, kültürel açıdan yeterli hemşirelik bakımının geliştirilmesine ve klinik uygulamalara rehberlik etmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları: Araştırma dizaynı: SKY, MNS, veri toplama: MNS, verilerin analizi: SKY, MNS, makale yazımı: SKY, MNS.

Etik Beyan

“POSTPARTUM DÖNEMDE BİR KADININ BEBEĞİNE VERDİĞİ BAKIMIN MADELEINE LEININGER'E GÖRE KÜLTÜREL DEĞERLENDİRİLMESİ” Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.

Bilgilendirme	-
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek	-
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuşlardır.
Teşekkür	-
Etik Kurul Onay Belgesi	-
Ölçek İzni	Olgu çalışmasına başlamadan önce hastadan yazılı/sözlü onam alınmıştır.

8. KAYNAKÇA

1. Türk Dil Kurumu (TDK). Bakım. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 05.03.2023)
2. Alligood, M.R. (2021). Nursing Theorists and Their Work - E-Book (10th ed.). Elsevier Health Sciences.
3. Erer, M.T., Akbaş, M., Yıldırım, G. (2017). Hemşirelik Sürecinin Evrimsel Gelişimi Hemşirelik Süreci. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 7(1), 1-5.
4. Potter, P.A., Perry, A.G., Stockert, P.A., Hall, A. (2020). Fundamentals of Nursing - E-Book (10th ed.). Elsevier Health Sciences.
5. Fawcett, J., DeSanto-Madeya, S. (2013). Contemporary Nursing Knowledge: Analysis and Evaluation of Nursing Models and Theories (3rd ed.). F. A. Davis Company.
6. O'hara, M.W., McCabe, J.E. (2013). Postpartum Depression: Current Status and Future Directions. Annual Review of Clinical Psychology, 9(1), 379-407. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185612>
7. Shorey, S., Chan, S.W.C., Chong, Y.S., He, H.G., Lau, Y. (2015). A Systematic Mixed-Studies Review on the Experiences of New Mothers. Journal of Advanced Nursing, 71(4), 750-766. <https://doi.org/10.1111/jan.12562>
8. World Health Organization (WHO). (2022). WHO Recommendations on Maternal and Newborn Care for a Positive Postnatal Experience. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240045989>
9. Callister, L.C., Vega, R.G. (2016). Cultural Influences on Maternal-Infant Health. Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing, 45(3), 365-373. <https://doi.org/10.1016/j.jogn.2016.02.007>
10. Small, R., Rice, P.L., Yelland, J., Lumley, J. (2007). Mothers in a New Country: Cultural Practices in the Postpartum Period. Birth, 34(1), 27-38. <https://doi.org/10.1111/j.1523-536X.2006.00136.x>
11. Ertem, G., Sevil, Ü. (2012). Doğum Sonu Dönemde Annelerin Geleneksel Uygulamaları. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 15(3), 168-176.
12. Çapık, A., Pasinlioğlu, T. (2018). Postpartum Dönemde Kültürel Uygulamalar. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi, 10(1), 65-74.
13. Çevik, A., Alan, S. (2020). Doğum Sonu Dönemde Yapılan Geleneksel Uygulamalar. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 10(1), 14-22.
14. Demir, G., Yıldız, H., Ergin, A. (2022). Türkiye’de Doğum Sonu Döneme İlişkin Geleneksel Uygulamalar: Sistemik Derleme. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(3), 1032-1044.
15. Dennis, C.L., Fung, K. (2014). Cultural Practices in the Postpartum Period: A Global Perspective. Journal of Transcultural Nursing, 25(2), 113-120. <https://doi.org/10.1177/1043659613515716>
16. Choudhry, U.K. (1997). Traditional Practices of Women from India: Pregnancy, Childbirth, and Newborn Care. Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing, 26(5), 533-539.
17. Liamputtong, P. (2020). Women, Motherhood and Reproduction: A Cross-Cultural Perspective (2nd ed.). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39746-8>
18. Helman, C.G. (2007). Culture, Health and Illness (5th ed.). Hodder Arnold Publication.
19. Giger, J.N., Haddad, L. (2021). Transcultural Nursing: Assessment and Intervention - E-book (8th ed.). Elsevier Health Sciences.
20. Purnell, L.D. (2018). Transcultural Health Care: A Culturally Competent Approach (4th ed.). F. A. Davis Company.
21. Campinha-Bacote, J. (2011). Delivering Patient-Centered Care in the Midst of a Cultural Conflict: The Role of Cultural Competence. Online Journal of Issues in Nursing, 16(2), 1-8. [doi:https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol16No02Man05](https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol16No02Man05)
22. Leininger, M.M. (1991). Culture Care Diversity and Universality: A Theory of Nursing. National League for Nursing Press.
23. Leininger, M.M., McFarland, M.R. (2006). Culture Care Diversity and Universality: A Worldwide Nursing Theory (2nd ed.). Jones & Bartlet Publishers.

24. McFarland, M.R., Wehbe-Alamah, H.B. (2015). *Leininger's Culture Care Diversity and Universality: A Worldwide Nursing Theory* (3rd ed.). Jones & Bartlett Publishers.
25. Wehbe-Alamah, H.B. (2018). Bridging Generic and Professional Care Practices Using Leininger's Theory. *Journal of Transcultural Nursing*, 29(2), 132–140. <https://doi.org/10.1177/1043659617703166>
26. Titaley, C.R., Hunter, C.L., Dibley, M.J., Heywood, P. (2010). Why do some women still prefer traditional birth attendants and home delivery?: A qualitative study on delivery care services in West Java Province, Indonesia. *BMC pregnancy and childbirth*, 10(1), 43. doi: <https://doi.org/10.1186/1471-2393-10-43>
27. Melnyk, B.M., Fineout-Overholt, E. (2019). *Evidence-Based Practice in Nursing and Healthcare* (4th ed.). Wolters Kluwer.
28. Aygör, H., Düdükçü, F.T. (2024). Annelerin Emzirme ve Anne Sütüne Yönelik Geleneksel Uygulamaları: Tanımlayıcı Çalışma. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-10.
29. Sivri, B.B., Karataş, N. (2015). Toplumun Kültürel Yönü: Doğum Sonu Dönemde Anne ve Bebek Bakımına Yönelik Yapılan Geleneksel Uygulamalar ve Dünyadan Örnekler. *Güncel Pediatri*, 13(3), 183-193. doi: <https://doi.org/10.4274/jcp.50479>
30. Erenoğlu, R., Can, R., Tambağ, H., Akdeniz, Ş. (2017). Kırsal Alandaki Kadınların Doğum-Doğum Sonu Dönemle İlgili Geleneksel Uygulamaları: Karaksi Örneği. *Folklor/Edebiyat*, 23(90), 183-217. doi: <https://doi.org/10.22559/folkloredebiyat.2017.30>
31. Çalbayram, N.Ç., Altundağ, S., Aydın, B. (2017). Hemşirelerin çocuk hastalarda karşılaştıkları geleneksel uygulamalar. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 26(1), 27-31.
32. International Hip Dysplasia Institute. (2025). *Hip Dysplasia Brochures*. <https://hipdysplasia.org/get-involved/hip-dysplasia-brochures/> (Erişim tarihi: 19.12.2024)
33. Bohren, M.A., Tunçalp, Ö., Miller, S., Howard, C., Oladapo, O.T. (2023). Improving Quality of Maternal and Newborn Care in Health Facilities: Progress, Challenges and Priorities. *The Lancet Global Health*, 11(4), e584–e597. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(23\)00032-7](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(23)00032-7)
34. Giger, J.N., Haddad, L. (2024). *Transcultural Nursing: Assessment and Intervention* (9th ed.). Elsevier Health Sciences.
35. Leininger, M.M., McFarland, M.R. (2023). *Culture Care Diversity and Universality: A Worldwide Nursing Theory* (3rd ed.). Jones & Bartlett Learning.
36. Higginbottom, G.M.A., Evans, C., Morgan, M., Bharj, K.K., Eldridge, J., Hussain, B. (2023). Experiences of Maternity Care Among Migrant Women: A Systematic Review. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 23, 412. doi: <https://doi.org/10.1186/s12884-023-05641-2>
37. Small, R., Roth, C., Raval, M., Shafiei, T., Korfker, D., Heaman, M. (2023). Immigrant and Refugee Women's Experiences of Postpartum Care: A Metasynthesis. *Women and Birth*, 36(5), 410–418. doi: <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2023.01.006>
38. Kılınç, A., Aslan, E. (2024). Integration of Cultural Practices into Postpartum Nursing Care. *Journal of Transcultural Nursing*, 35(2), 185–193. doi: <https://doi.org/10.1177/10436596231234567>
39. Özsezer, M., Kaya, N., Yılmaz, M. (2023). Kültüre Duyarlı Hemşirelik Bakımının Postpartum Dönemde Anne Bakımına Etkisi: Olgu Temelli Bir Değerlendirme. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 20(3), 215–221. doi: <https://doi.org/10.5222/HEAD.2023.215>